

nápisy z Pompejí. Knihu zakončuje rejstřík podle CIL a podle vydání Büchelerova. Zde se vloupla drobná chyba CIL IX 2689 není ukázkou č. 16, nýbrž je uveden na str. 13 (tááž chyba se opakuje na str. 151 = Dessau 7478). Také u č. 75 je třeba číst v ruském textu myška, nikoliv muška (lat. mus).

Výbor málo známých básní umožní mnohým čtenářům důkladněji obeznámení se s významnými stránkami římského života.

Radislav Hošek

Pierre Merlat, Jupiter Dolichenus (Publications de l'Institut d'art et d'archéologie de l'Université de Paris. Tome V), Paris 1960, Presses universitaires de France, str. 228 + Pl. IV.

P. Merlat, autor významného svodu nápisů a monumentů, vztahujících se ke kultu Jova z Dolichy v Sýrii (*Répertoire des inscriptions et monuments figurés du culte de Jupiter Dolichenus*, Rennes 1951), podává ve své poslední práci (pisatel byl významným pracovníkem v hnutí odporu za války a r. 1959 zemřel) výsledky svého celoživotního bádání. V první části nás seznamuje s rozšířením tohoto kultu a se sociálním složením jeho vyznavačů, ve druhé vysvětluje — pokud je to ovšem bez psaných zpráv možno — podstatu učení a představ, vztahujících se k tomuto kultu, a konečně ve třetí nás seznamuje i s jeho hlavními středisky (též Brigetio a Carnuntum, str. 133 n.).

Zejména pak upozorňuje na to, že Jupiter (Baal) z Dolichy měl ve svém učení asi tytéž názory jako kultury egyptské a Mithrův, např. o nesmrtnosti duše a o nutnosti dosáhnout její posmrtné spásy. Charakter universálního božstva, který *M.* u tohoto božstva předpokládá, ztratil se podle něho zejména ve vojenských kruzích, které v tomto božstvu viděly svého záchrance z nebezpečí (*pro salute*). O jednotu učení se v tomto kultu starali kněží. Jako jeden z případů jejich propagandy vidí *M.* nápis (CIL XIII 7786 = Rép. 342), který věnuje kněz boha z Dolichy Arcium Marinus jezdcem I. Flavijské kohorty.

Kniha je cenným příspěvkem k dějinám pozdně antického náboženství a řadí se čestně mezi početné svazky o římském náboženství, kterými nás v posledních desetiletích obdařila francouzská věda.

Radislav Hošek

Giorgio Gullini, Maestri e botteghe in Roma da Gallieno alla Tetrarchia, Torino 1960. Università di Torino, Pubblicazioni della facoltà di lettere e filosofia vol. XII, fasc. 2. Stran 56 + 28 obrazových tabulí.

Od třicátých let množí se studie věnované umělecké produkci 3. stol. n. l., doby neobyčejně zajímavé, protože stojí na přechodu od realistické klasické antiky — v širším smyslu slova — k expresivní pozdní antice, v níž převládá abstrakce. Kráčeji v stopách zakladatelské práce G. Rodenwalda *Zur Kunstgeschichte der Jahre 220 bis 270*, JdI 1936 str. 82 nn, a snaží se přispět k poznání sochařství této doby datováním nebo hlubším osvětlením některého významného díla nebo některého úseku vývoje. Takové analytické studie jsou svrchovaně potřebné, chceme-li proniknout do vývojových souvislostí, hodnotit úlohu jednotlivých vrstev římské výtvarné struktury pro vývoj a dospět nakonec k řádně fundované syntéze.

Gullini vzal si ve své monografii za cíl vyjasnit základní problematiku tzv. gallienovského klasicismu. Analyzuje sedm reliéfních památek z let asi 250—280 a dvě z nich datuje přitom zcela nově. Tak vanovitý sarkofág z Acilie v Národním muzeu v Římě, nedávno nalezený a velmi fragmentární, s gallienovským tématem filosofů a Múz spojuje s Deciovými synem Hostilianem (tedy k r. 252, dosud Gordianus III, málo po r. 238, příp. Nigrinianus, před r. 285) a tím i s velkým bitevním sarkofágem Ludovisi, který přičítá Herenniu Etruskovi, Hostilianovu bratru (podle Helgy von Heintze, která ovšem myslí na Hostiliana). Tento jedinečný památník, jehož časové zařazení tolik kolísalo, má snad v době brzo po r. 250 konečně své definitivní místo. Rovněž sloh sarkofágu z Acilie, užití vrtáku, ukazuje spíš až k padesátým létům. Jak je vidět, byla by žádoucí nová revize ikonografie Deciových synů. Dále se zabývá autor remeským sarkofágem s lovem na lva, tzv. Jovinovým, a datuje jej podle Rodenwalda k r. 260. Na dalších reliéfech, z let asi 270—280, objevují se už jasně nové prvky, dosud méně zřetelné, lineární draperie, dekorativní tendence atd., zkrátka abstrakce. Datování tzv. Plotinova sarkofágu v Lateránském muzeu k r. 270, sarkofágu zásobovacího úředníka s *dextrarum iunctio* v Národním muzeu v Římě před r. 280 a maloasijského sloupkového sarkofágu Múz v téměř muzeu (dříve Mattei) k r. 280 je obvyklé. Zato nově zařazuje známé reliéfy dvou bazí v Giardino di Boboli ve Florencii, a to